

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Sommarstugan – ett paradis eller ett huvudbry?

Öhman, Julia; Marander-Eklund, Lena

Published in:
Skärgård

Published: 23/06/2022

Document Version
Accepted author manuscript

Document License
Publisher rights policy

[Link to publication](#)

Please cite the original version:

Öhman, J., & Marander-Eklund, L. (2022). Sommarstugan – ett paradis eller ett huvudbry? *Skärgård*, 2022(2). <https://www.abo.fi/centret-for-livslangt-larande/sommarstugan-ett-paradis-eller-ett-huvudbry/>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Sommarstugan – ett paradys eller ett huvudbry?

Julia Öhman och Lena Marander-Eklund

Sommarstugan är ofta en kär plats och sommarstugelivet betydelsefullt för finländarna. Enligt Stugbarometern fanns det 2020 ca 508 000 fritidshus i Finland. Men sommarstugor kan också innebära bekymmer: gamla stugor förfaller och borde rustas upp vilket innebär satsning av både tid och pengar; då flera generationer befinner sig på sommarstugan kan friktioner uppstå och tvister kan förekomma i samband med arv på grund av att sommarstället är känslomässigt viktigt. I denna text diskuterar vi dessa teman med utgångspunkt i svaren på en kvalitativ frågelista där informanterna berättar om sina erfarenheter av sommarstugeliv.

Fritidshus har många namn: "lande", villan, skären eller platsens namn. Vi har valt att tala om sommarstuga. Trots att många sommarstugor idag ser annorlunda ut – gällande bekvämligheter och hur trädgården ser ut, än de enkla stugor som byggdes på 1950–70-talen – finns det ändå relativt starka ideal om hur sommarstugor och sommarstugelivet borde vara (jfr Gunnemark 2016). Tiden gör något åt stugan, den förfaller och förändras, stugägare blir äldre och generationer går ur tiden medan drömmen, minnena och idealet om sommarstugelivet segt verkar bita sig fast.

Materialet som analyseras är svaren på frågelistan "Sommarstugeliv – användning, samägande, arv" (Cultura vid Åbo Akademi; IF 2021/4:1–59). I frågelistan efterfrågades upplevelser av tre centrala teman: användningen av sommarstugan, samägande av den, samt sommarstugor och arvsfrågor – på gott och ont. Frågelistan var tillgänglig på nätet (mars till september 2021) och resulterade i 59 svar. De som svarade på frågelistan var både äldre personer som inte haft ekonomiska förutsättningar att ha en sommarstuga, samt medelålders personers stugor som används av flera generationer – allt från enkla stugor till fullt rustade fritidshus. Materialet har en viss slagsida på enkla sommarstugor.

När informanterna beskriver användningen av sommarstugan framhåller de en önskan om att kunna varva ner, men framhäver också vikten av det arbete som sommarstugan kräver.

” Jag har två helt olika slag av sommarstuga. Den ena är i skärgården, vid havet, utan rinnande vatten. [...] Den andra är en gammal gård men stora renoveringsbehov. [...] Huset är över 100 år gammal. För oss har arbete alltid utgjort en stor del av stugtiden. Det är samtidigt en hobby och en motionsform, tar ingen stress av det. Vi underhåller, reparerar, målar, gör skogsarbete, osv. Vi har kompost och lever ganska enkelt, vi väljer ekoprodukter, vi tvättar aldrig i havet, vi för skräp till sopstationerna osv. Miljötänket har nog ökat väsentligt sen vår generation tog över platserna. Vi har t.ex. använt otroligt mycket tid att röja upp gammalt skräp. (24).

Trots att det finns mycket att göra med ett gammalt hus som kräver renovering är det här ändå inte något som stressar. Det får ta den tid det tar. Tiden går saktare och livet är enklare på stugan. Begreppet stugtid blir en motpol till det alltmer accelererande stadslivet där tiden struktureras av

klockor, almanacka och arbete samt vardagssysslor (Rolfsdotter Eliasson 2020). Svaret visar också på personens relation till en förändrad syn på tankar om miljön och naturskydd.

” För mig betyder sommarstugan avbrott från vardagen och närhet till naturen – hav, skog, trädgård. [...] Jag förväntar mig att hamna i en andra andning, att få umgås med familj och vänner och få rota runt i trädgården och odla och plocka svamp och bär i skogen. Vi håller sakta med säkert på att renovera huset. [...] Men ingenting är bråttom och vi tar allt steg för steg. [...] Vi har skogen just bakom huset och vilda djur är en del av vardagen. Vi har inget rinnande vatten och vill inte heller ha det. Det får gärna vara lite stök med disk och tvätt på landet. Lite enklare. [...]. Sysslolöshet är ingenting för mig, även om resten av familjen gärna slappar mer. Jag har gärna lite restaureringsprojekt på gång och tycker om att jobba med något handfast och praktiskt där. (26).

I citatet lyfts det enkla i stuglivet fram, att vardagliga hushållssysslor får ta mer tid än i vanliga fall. Här gäller både sysslolöshet och renovering. Naturen i form av hav, skog, trädgård och vilda djur lyfts fram som viktigt.

Sommarstuguetillvaron kan också vara problematisk eftersom den sätter krav på tid och pengar:

” Jag är i den lyckliga eller olyckliga situationen att jag har en sommarstuga. En mycket kär sådan. [...] ... stugan förfaller, fönsterkarmarna borde bytas ut, hela stugan har sjunkit [...] och taket mår inte bra. Misstänker att det finns mögel inne. Men det skär i hjärtat på mig när jag tänker på att vi måste ta ett beslut som betyder att stugan rivs. Jag har vare sig medel att rusta upp den eller riva eller bygga nytt. (36).

Sommarstugan omtalas ofta som en kär plats; som ett paradys, en idyll, en lottovinst och en kärleksrelation. Ett exempel är följande citat: ”Sommarstugan är min enskilda egendom och har varit ett paradys” (23). Idyllen kring sommarstugan är tudelad; dels är det fråga om en kär plats, dels ett föremål för förfall som ägaren i något skede måste åtgärda (eller blunda för) – en spänning mellan kontinuitet och förändring.

Att samäga sommarstugor har både positiva och negativa sidor. För en äldre generation, som kanske har förutsättningar att bygga nya hus åt sina barn är det ett sätt att manifestera en familjecentrering. En äldre informant berättar om hur han byggt nya stugor åt sina vuxna barn på tomten (8). Den växande familjen ges på så sätt möjlighet att vistas på sommarstugan. De yngre uppskattar möjligheten att få visas på sitt barndomsställe men det finns också gånger då detta, för flera generationer gemensamma sommarliv inte är så enkelt:

” Jag skulle föredra egna tider och egen mat utan att behöva göra det så besvärligt för alla med att alla ska äta lika [...]. För att jag inte är en lika sportig typ som en del andra vuxna, förväntas jag att alltid ställa upp i köket. Man kommer undan om man är ute med kajak, simmar eller pynjar med andra aktiva grejer. Stuglivet blir därför sällan det andrummet i vardagen som jag har önskat, men ger ändå många trevliga minnen. (29).

Att samsas om gemensamma måltider och sysslor innebär en kompromiss och en central fråga här är vems regler som ska följas. Pia Ingström (2014) menar att på sommarstugor lyder en gerontokrati som innebär att det är de äldre som bestämmer. Det här menar hon går tillbaka till en försvunnen hierarkisk lydskultur men där spänningarna finns kvar. Att som vuxet barn förhålla sig till sina föräldrars vilja kan leda till irritation: "Det blev lätt gräl, då pappa gärna ville bestämma vad som skulle göras och hur. Näten skulle läggas på exakt rätt ställe och om han inte var i båten och dirigerade, stod han på stranden och skrek". (28).

Att viljor inte sammanfaller då sommarstugan delas med barn/föräldrar är en sak, men blir ännu svårare då svågrar och svägerskor ska beaktas. En informant berättar om sommarstugan som hennes morföräldrar lät bygga. Trots att de sedan länge är borta lever deras anda kvar. Trädgårdsland och annat ska skötas på samma sätt som alltid: "Till huset far vi på regelbundna arbetsläger för att städa, klippa gräs och rusta i trädgården så att det ska se bebott ut. Ibland kommer svägerskan med. Det ska vara som det alltid har varit." (35). Informanten upprepar frasen "det ska vara som det alltid har varit" i sitt svar, vilket kan tolkas som en insikt, uppgivenhet eller som en ironisk inställning. I vissa svar framkommer att kontinuitet till en släktgård kan uppfattas som begränsande. Att då i stället börja från rent bord, utan band bakåt i tiden, kan te sig lockande: "Vi tycker nog det är väldigt skönt att ha vårt eget ställe och inte behöva samsas med andra." (26)

Sommarstället kan vara en idyll men det kan också vara fråga om en förlorad sådan: "Jag var van vid mina föräldrars stuga [...]. Den var naturskön, rena paradiset, ingenting kommer någonsin att kunna mäta sig med den. Den gick till min syster, och jag sörjde länge och djupt." (34). Sommarstugor och arvsfrågor kan bli emotionella. Att förlora barndomens sommarställe kan vara svårt och gräl kan uppstå. Som ensam arvtagare är det relativt enkelt: "jag är medveten om att jag befriats från de konflikter som jag tyvärr känner till att många samägande 'hamnar in i'" (32). Konflikterna kan handla om renoveringar, ekonomiskt ansvar och vistelserna på stugan. Eftersom stugorna är förknippade med barndomsminnen kan "stuggräl" förstöra relationer på djupet. "Suck, suck och åter suck!!!" (22) – uttrycker sig en informant om sin barndoms sommarstuga som föräldrarna gav till ett syskon av tre.

Informanterna berättar att sommarstugorna är dem kära och viktiga. De erbjuder naturupplevelser, lugn och ro samtidigt som praktiskt arbete, både hushållsarbete och renovering tar tid. Att under sin semester samsas om vardagsrutiner tillsammans med familj och släkt kan ha sina utmaningar, samtidigt som det är ett sätt att umgås. I materialet framkommer ofta en önskan om att stugan hålls inom familjen, att den ska finnas till glädje, som ett paradiset, och huvudbry också för följande generationer.

Julia Öhman är doktorand i nordisk folkloristik inom profileringsområdet Havet. Hennes forskningstema rubriceras som: Sommarstugelivets relation till havet och dess betydelse för naturskydd – Plats, biodiversitet och ekosystemtjänster.

Lena Marander-Eklund är professor i nordisk folkloristik, är Julias handledare och intresserar sig för narrativa studier, folkliga föreställningar kring sjukdom och hälsa samt sommarstugeliv.